

Thyholm/Jegindø skoler.

Jeg vil tage udgangspunkt i skoleloven af 29 juli 1814, der normalt opfattes som den første almindelige skolelov i Danmark. - - - - Det er ikke den første skolelov, men det er den første landsdækkende skolelov i Danmark.

I Christian 2.s Landlov af 1521, lægges op til frivillig skolegang for den brede *befolkning*.

Ved den lutherske reformation i 1536, blev der lagt vægt på, at det enkelte menneske selv skulle tilegne sig kristendommen ved at kunne læse Bibelen på modersmålet, derfor blev det pålagt degnen ved alle sognekirker at påtage sig oplæring af børn og unge ved siden af de øvrige opgaver de havde i kirken.

Denne reformatoriske sammenkædning af undervisning og kristendom har haft afgørende betydning for undervisning og skolevæsen i Danmark, og medførte først og fremmest, at både piger og drenge skulle lære at læse.

Men skolegang var frivillig, indtil Christian 6., i 1739, gav en meget ambitiøs skolelov, der som den første danske skolelov gjorde undervisning obligatorisk for alle børn. Der blev regulær skolepligt for den brede befolknings børn, og undervisningspligt for børn af mere privilegerede familier. Der var altså forskel på børn fra rige og fattige hjem. Men alle skulle jo have lært at læse.

Konfirmationen var indført få år forinden, og der blev stillet krav om *læsning i Bibelen*, for at børnene kunne blive overhørt og konfirmeret. Hvis ikke de blev konfirmeret, ville de ikke kunne aflægge ed - og dermed var de udelukket fra en lang række private og offentlige funktioner i livet.

Men skolen var ikke kun kirkens anliggende, men også det øvrige samfunds. Derfor blev de nye skolelove udarbejdet af det danske kancelli (regeringskontor), men administreret af kirken, og det daglige tilsyn med skole og degn, lå hos sognepræsten.

Dette tilsyn var ikke altid helt uproblematisk – det vidner en gammel protokol fra Jegindø om. Tilsynet indebar bl.a. halvårlige indberetninger til amtsskoledirektoratet:

I en indberetning for 1818 hedder det: *Om skolelærer Wedbye synes Distriktets Beboere at være nogenlunde tilfreds, skolegangen er god, men kun skade, at man hos nogle endog meget flittige skolesøgende Børn ikke just sporer den forønskede Fremgang.*

1819: "Om Wedbye hedder det, at han passer – i Betragtning af hans Alder og Evner sit Embede ordentlig og vel, han er stadig i Skolen og jeg N. A. Muller har ved mine Skolebesøg, som ere jævnlige, aldrig savnet ham af Skolen, hans Opførsel uden Embedet er i alle Henseender ulastelig". Men snart faar Piben en anden lyd.

Allerede i 1820 skriver Præsten: "Skolelærer Sigur Erich Wedbye bliver naturligvis I: jo længere han lever :I jo ældre, men langt fra ikke dueligere i sit Embedes Forretninger, da nogle af Børnene endog gå tilbage saavel i Inden som Udenadslæsning ect. Jeg N. A. Muller har ved mine Skolebesøg, i al Godhed foreholdet ham sine Pligter i denne vigtige Sag, men det har ey synderlig frugtet; thi Wedbye er klog nok i sine egne Tanker, ikke vil jeg fortælle, hvorledes han til sine Tider gandske glemmer den Agtelse, han skylder sin Præst; thi saadan hans impertinente Opførsel mod mig har jeg – i betragtning af hans ældre Aar ganske overset og overtiet"

I indberetningen for 1822 lægges mærke til, at "den gamle Degn og Skolelærer Erich Wedbye forestaar endnu som Skolelærer dette vigtige Embede, og imod al Formodning må jeg tilstaa, at denne gamle Mand har forbedret sig".

I indberetningen for 1ste Halvaar 1823 sporer man en vis Mistillid til Wedbye; det hedder: "Øens skolepligtige Børn har i Almindelighed været meget flittige til at søge Skolen, især de sidste Maaneder f.A. om ellers den afgangne Skolelærer Erich Wedbyes Angivelser i Skoleprotokollen er rigtig". Mødet afholdtes den 28. Maj, men da var Wedbye baade død og begravet. Protokollen oplyser nemlig: " Den gamle degn og Skolelærer Erich Wedbye døde d. 24. Marts d. A Kl. 8te om Morgen en i en Alder af 67 Aar, Hans Dødsfald blev straks anmeldt for vedkommende høye foresatte. Give Gud!!! At man maa vorde saa lykkelig at faa en duelig Lærer og især en Mand af god Character, at Præsten ey skal have saa mange Schicaner og Fortrædeligheder, hvilket forhen har været Tilfældet. Dette er hele Sognets – og især Præstens – inderlige Ønske".

Senere er tilføjet med en anden Haandskrift: Han tog sig af Dage ved Hængning i Laden.

Dette tilsyn med skolen blev præsten ved med at have, fra 1814 sammen med skolekommissionen. Indtil 1933, var præsten født formand for skolekommissionen.

Da formålet med skolen var at give eleverne hjælp til at forstå og tilegne sig deres kristne børnelærdom, måtte læsning jo være den væsentligste fag. Derfor var det gratis at lære at læse, mens forældrene måtte betale for, at børnene lærte at regne og skrive.

Undervisningspligten var lidt lemfældig. Børnene gik ikke i skole et bestemt antal år, ofte omfattede skoletiden et par år i 6-7 års alderen, hvor de fik lært at læse. Derefter gik de ofte i skole igen et par vintre før de skulle konfirmeres. Der var jo brug for deres arbejdskraft derhjemme, eller der var brug for, at de kom ud at tjene, måske for at aflaste husholdningsbudgettet derhjemme.

Det blev der strammet op på i den næste skolelov.

Skoleloven af 29. juli 1814, der normalt opfattes som den første almindelige skolelov i Danmark.

Den slog fast, at der var skolepligt for alle børn. I almueskolen (skolen på landet) skulle børn gå i skole regelmæssigt, fra de var ca. 7 år til de blev konfirmerede. Undervisningen var gratis.

Børnene gik i skole hver anden dag, så var der taget behørigt hensyn til, at bøndernes børn også fik mulighed for at hjælpe til derhjemme.

Man mener, at stort set hele befolkningen i kongeriget Danmark kunne læse i 1830'erne.

I 1855 Friskoleloven, Som ændrede **skolepligt** til **undervisningspligt**, der tillod forældre selv at stå for børnenes undervisning, under myndighedernes tilsyn.

Alle ved jo hvilken kæmpe betydning denne friskolelov har haft for undervisningen i Danmark, og også her på vores egn.

Skoleloven 1903 blev epokegørende for undervisningen i Danmark idet den, for det første gav piger adgang til den offentlige gymnasieskole (hidtil havde de kun haft adgang til privatundervisning) og for det andet fordi den skabte en sammenhængende skoleforløb.

Sideløbende med **almueskolen**, som fra slutningen af 1800 tallet, blev benævnt **Folkeskolen**, havde man i byen, det man kaldte den **den lærde skole**, det var en otteårig skole, man begyndte i og afsluttede uden berøring med folkeskolen.

Med 1903-loven blev gymnasiet en treårig overbygning på mellemskolen, som var fireårig, og man kunne gå på mellemskolen fra folkeskolens 5. klasse.

Dermed havde man skabt en **enhedsskole**, og man havde skabt mulighed for, at alle som havde evnerne kunne få en højere uddannelse. Samtidig blev indført mange flere fag.

Folkeskoleloven fra 1937 ændrede på pædagogikken i retning af mere fokus på børnene.

Folkeskoleloven 1958 ændrede igen strukturen, idet mellemskolen afskaffedes, eleverne kunne efter 7. klasse forlade skolen eller fortsætte i 8. og 9. klasse eller gå i en treårig realafdeling.

I **1972** blev 8. og 9. klasse gjort obligatoriske.

Det er i lyset af denne skolelovgivning, vi skal se på "**Gamle skoler på Thyholm og Jegindø**". Det er tydeligt, at strukturen ændrer sig i forhold til lovgivningen. Det er også tydeligt, at hvor det tidligere var kirken, der var ansvarlig for undervisningen, der overtog staten gradvist, og efterhånden slækkedes båndene mellem Kirken og Skolen. Således var 1975-loven den første skolelov, der ikke henviser til den Evangelisk-Lutherske Kristendom.

Jegindø sogn..

Efter at Amtsskoledirectionens Circulære angaaende Skoleundervisningens Begyndelse overensstemmende med Skoleordningen af 29. Juli 1814 var fra Prædikestolen tilkiendegivet Jegindøe Menighed, og Menigheden saaledes var underrettet om, at denne Begyndelse skulde tages fra 1. Febr. d. A. (1815)

Sådan begynder en gammel skoleprotokol fra Jegindø - **Nu skulle børnene gå i skole regelmæssigt.**

Allerede den 9. marts var skolekommissionen igen forsamlet til møde, hvor også beboerne var indvarslet i anledning af, at man skulle have en ny skolebygning opført. **Skolebygning: Lærerbolig + skolestue.**

Nu syntes jegindboerne det gik lige lovligt stærkt – hurtig enige om at ansøge amtsdirektionen at udskyde opførelsen af en ny skolebygning til næste år.

Men så tilbød læreren, (og det er vores gode lærer Wedby fra før) at han var villig til at vente endda fire år, mod at hans lejlighed blev holdt i forsvarlig og beboelig stand, så man blev enige om, at opføre en ny bygning til skolestue.

Byggede ny skolestue i 1815. - - Lærerbolig tilbygget 1824.

Så var den regelmæssige skolegang på Jegindø en realitet.

I skolekommissionens indberetning til amtsskoleledningen for 1818 stod: *Det skal med sandhed siges, at nogle fædre har udmærket sig ved, at lade deres børn næsten uafbrudt søge skolen så ofte vejrliget, vejene og sygdomme ej har hindret; det var at ønske, at sådanne sjældne fædre kunne nyde den glæde, at se deres kære små gøre den forønskede fremgang i forhold til deres evne og fatteevne*

Skolen nedbrændte i 1876.

Så blev der bygget en ny skolebygning med en klasse der rummer op til 50 elever bygget på Kongevejen 47.. Lærer P. C. Hjort.

I 1907 var H. P. Agergaard, blevet lærer på Jegindø, og der var nu så mange børn på Jegindø, (Agergaard fik selv 16 børn) at man byggede en skolebygning mere. Den blev bygget på Kongevejen 86. og man ansatte nu en andenlærer til hjælp.

Men allerede i 1892 var der oprettet en forskole på Jegindø, Havnevej 1. Den blev i 1900 flyttet til J. P. Lauritsensvej 5 (nedlagt 1935).

I 1936 stoppede Agergaard som lærer, men fik lov at blive boende i skolen (Kongevejen 47), som på det tidspunkt trængte til en reovering, men sognerådet mente, det var billigere at bygge en ny skole.

Man byggede så en skole mere på Kongevejen 86 Østre skole, og som ny førstelærer antog man lærer Kjælde, som i 1956 blev afløst af Lærer Lottrup.

I 1963 mente man de to gamle var for utidssvarende, derfor moderniserede man de to skoler, byggede dem sammen og opført en ny fløj.

Jegindø skole blev nedlagt som folkeskole i 2004. Den sidste skoleleder var Erik Sørensen.

Skolen opstod senere som Jegindø Efterskole.

Søndbjerg sogn.

Af et sogns skolehistorie af Kr. Madsens (egnsh. 75), kan man se, at i 1884 døde lærer og kirkesanger Aggerholm, han var jubellærer, han havde været sognets lærer i over 50 år. Den første skole i Søndbjerg, vi kender til, mener man, har ligget ca. der hvor skolen ved Apotekergården ligger, og man mener også det er en kopi af den gamle. 1841 byggede man en ny skole lidt længere nordpå, Aggerholmsvej 21.

Efter Aggerholms død i 1884 ansattes Lærer Bendtsen – han omtales i ”Gamle slægter på Thyholm” *som en gammel uduelig lærer, der mest interesserede sig for sit landbrug, som han drev med skoleelevernes hjælp – 3 – 4 drenge blev spændt for ploven, ved siden af en ko, mens han selv styrede ploven. Tampen hørte til daglig kost, og dog børnene havde ingen respekt for ham. Ofte tog de store drenge tampen fra ham.*

I 1891 vedtog man, at bygge en skole mere, nemlig Aalkjær skole, som blev placeret mellem Søndbjerg og Uglev. Børnetallet var steget så meget, at Amtet krævede en nyordning. Sognerådet søgte at undgå et byggeri ved, at foreslå oprettet en pogeskole i missionshuset, men det ville amtet ikke gå med til, så vedtager et flertal, mod to sognerådsmedlemmers protest, (de to medlemmers protest kommer vi tilbage til) at bygge en ny toklasses skole i Aalkjær, Aalkjærvej 15. Tegningerne med klasselokale og en lejlighed blev godkendt. *Dog fandt man det ej nødvendigt med et pigekammer på loftet.*

Her skulle børnene fra det sydlige del af Søndbjerg sogn, den østlige del af Odby sogn og Serup undervises.

Men tilbage til Søndbjerg skole.

Bendtsen var lærer i Søndbjerg i 14 år til 1898, så kom lærer Astrup.

Søndbjerg skole trængte i 1901 til reovering, men da Tambohuse i 1890'erne havde etableret sig som et fiskerleje, og dermed en voksende befolkning, byggede man en

ny skole i den sydlige udkant af Hellerød, Aggerholmsvej 6, men skolen hed stadigvæk Søndbjerg skole.

I 1915 købte en søn af den gamle lærer Aggerholm, etatsråd Aggerholm der var sagfører i Holstebro den gamle skolelod, og lod for egne midler opføre et børnehjem – og hensatte en kapital på 100.000 kr. til støtte for hjemmets drift.

”Etatsrådet rejste dette børnehjem til minde om sine forældre, det gamle degnepar i Søndbjerg”. Deraf børnehjemmets senere navn Aggerholmsminde.

Lærer Astrup der var førstelærer ved Søndbjerg skole indtil sin afsked i 1935, var tilsyneladende en modsætning sin forgænger, Lærer Bendtsen.

Min far skriver i sine erindringer: ”Lærer Astrup, som jeg havde til lærer under hele min skolegang, var en dygtig lærer, men han var streng og krævede meget af sine elever, vi nærmest frygtede ham. – Det skal dog siges, at Astrups religionstimer, var nogle af de bedste timer hos ham. Det var ham en hjertesag, at gøre kristendommen levende for os”.

Astrups efterfølger var lærer Kr. Madsen. Som kom fra Oddesund skole.

I 1937 blev Aalkjær og Søndbjerg skoler blev begge nedlagt. Og i stedet byggedes en hel ny Søndbjerg skole på præstegårdsjorden. Her skulle børnene fra hele Søndbjerg sogn undervises. Samtidig udbyggede man Odby skole, som skulle undervise alle børnene fra Odby sogn. *En skole i hvert sogn*, - det havde sognerådet egentlig allerede vedtaget i 1890, altså året før Aalkjær skole blev bygget, men den vedtagelse ændrede man, hvilket resulterede i Aalkjær skole, og det er nok forklaringen på de to sognerådsmedlemmers protest.

Lærer Madsen blev førstelærer ved den nye Søndbjerg skole.

Efter 1958 loven måtte man igen vurdere skolestrukturen, og efter mange og lange forhandlinger, enedes man om at nedlægge både Søndbjerg og Odby skoler, og bygge en ny et sted mellem de to gamle skoler.

Man købte et areal, tæt på hvor det tidligere alderdomshjem nu ligger. Tegningerne blev godkendt af myndighederne, man fik byggetilladelse og amtet gav tilladelse til at optage lån.

Men det lykkedes aldrig at få myndighederne igangsætningstilladelse.

Det kunne jo godt være, at det skyldtes, at man allerede på det tidspunkt var ved at forberede kommunesammenlægningen, og hermed også skolestrukturen, som blev en realitet i 1970, hvor Jegindø, Søndbjerg/Odby og Hvidbjerg/Lyngs blev til Thyholm kommune.

Søndbjerg skole blev nedlagt i 1970, de mindste børn kom til Odby skole og de større kom til Hvidbjerg. Skolen blev solgt til Den selvejende Institution Søndbjerg Efterskole.

Odby sogn.

Af gamle optegnelser ser det ud til, at der før 1743 har været et skolehus i Odby sogn, hvor det har ligget, er der usikkerhed om, men mellem 1743 og 1818 var der ingen skole i sognet. I stedet har degnen læst med børnene på forskellige gårde.

Men efter skoleloven af 1814, som krævede en skole i hvert sogn, besluttedes det at bygge en skole i Odby sogn. Mange af de første skoler blev bygget i nærheden af kirken, degnen havde jo opgaver i kirken også.

Skolen kom til at ligge, Serup Kirkevej 12.

Den første lærer hed C. Olesen, der var lærer fra 1818 til 1861, han har åbenbart ikke gjort sig særlig bemærket, men om hans efterfølger lærer Vorde, har gamle elever fortalt, at selv efter den tids skik, var han en meget streng lærer – men dygtig.

Efter 1870 kom den indremissionske vækkelse til Søndbjerg-Odby, og den var lærer Vorde en meget hård modstander af. Det førte til, at en del af de hjem der havde tilsluttet sig Indre Mission, tog deres børn ud af skolen, da de ikke mente, deres børn fik den rette åndelige påvirkning. Man antog en privatlærerinde, som underviste i forskellige private hjem, bl.a hos Kresten Madsen i Uglev, som boede, hvor Elsebeth og Niels Odgaard bor nu. Denne Kresten Madsen er for øvrigt min oldefar. Men de sidste år Lærer Vorde virkede ved skolen, sluttede han sig helhjertet til Indre Mission og blev, sagde folk, en hel anden mand.

Vorde efterfulgtes i 1877 af Lærer Ascanius, der var lærer i Odby til 1915. ”Han var en mester til at fortælle. Nej - hvor blev stoffet levende for os”, beretter Peter Dahlgard om sin skoletid.

Efterhånden øgedes børnetallet så meget, at en lærer ikke var nok, og det blev i 1908 besluttet at bygge en ny skole, og samtidig gøre den til en såkaldt dobbeltskole dvs en fireklassesskole.

Efter Thybanens åbning i 1882, med oprettelse af en station i Uglev, var der efterhånden opstået en by omkring stationen, så derfor skulle skolen bygges i nærheden af byen, og det blev så til placeringen på Jupitervej 26. I 1939 blev der bygget en gymnastiksal ved skolen.

Lærer Ascanius blev i 1915 efterfulgt af M. Westrup, også en afholdt lærer, han blev i 1923 præst på Anholt, og hans efterfølger. Jens Jensen, var kun i Odby i 5 år. Herefter kom lærer Madsen som var førstelærer ved Odby skole i 41 år. (Odby Madsen)

Lærer Madsen kan mange af os huske fra forskellige sammenhænge. Skolen var for ham en hjertesag.

Hans efterfølger siger om ham: "Jeg tror han sled sig selv op". Og i erindringer om Odby skole skriver Svend Gade om lærer Madsen: Han brugte meget tid på at fortælle os børn om de store ofre bl.a. englænderne og de danskere, der havde vovet livet, havde ydet, for at vi kunne få lov til at leve frit. I alle årene i Odby skole blev vi påvirkede af lærer Madsens fædrelandskærlighed.

Lærer Madsen døde pludselige i 1969, han faldt om på lærerværelset og var død. Herefter blev Erik Ørtoft skoleleder i Odby.

I 1970 og i 1976 blev der bygget 2 pavilloner ved skolen.

Erik Ørtoft var skoleleder til Skolen blev nedlagt i 2004.

I **Oddesund**, som hørte til Odby sogn, steg befolkningstallet en del, idet der sammen med banen i 1882 kom en del DSB-ansatte, og man mente i Oddesund, at befolkningstilvæksten kunne danne grundlag for en selvstændig skole. Reglerne var, at hvis der var over 3 km. og der var mindst 35 elever, kunne man kræve en skole. Men afstanden til Odby var knap 3 km.

Da man i 1908 byggede den nye skole i Odby på Jupitervej, steg afstanden for oddesundbørnene ud over de 3 km., men der var stadig ikke det krævede antal, altså 35. Derfor oprettede en kreds af forældre i Oddesund i 1909 en friskole, der havde til huse i Missionshuset.

Men 1923 var elevtallet steget til over 35, så blev der bygget en **skole** i Oddesund. Hovedvejen 33.

Skolens første lærer hed Toft Pedersen, han efterfulgtes i 1929 af lærer Kr. Madsen, som i 1935 blev forflyttet til Søndbjerg skole. I den forbindelse besluttede sognerådet at nedlægge Oddesund skole. Bygningen af Oddesundbroen havde bevirket en stærk nedgang i antallet af DSB-ansatte, og børnetallet var dalet til under 20.

Beboerne protesterede mod denne beslutning, og derfor blev skolen en tid videreført som en privatskole med kommunalt tilskud. Men blev nedlagt i 1940.

Lyngs sogn.

Den ældste eksisterende skoleprotokol starter i 1883. På det tidspunkt lå Lyngs skole Møllevej 8, og læreren hed Søren Klitgaard.

Også her havde banen bevirket en stigning i børnetallet, så sognerådet besluttede i år 1900 at bygge en ny skole på Møllevej 2.

Søren Klitgaard var på det tidspunkt blevet svagelig, så han nåede kun lige at flytte med over i den nye skole, inden han døde i 1901. Han afløstes som førstelærer af Hans Christian Jørgensen.

Ifølge gamle elever var han ikke ked af at bruge spanskkrøret. Lærerboligen lå lige op ad skolestuen, så når fru Jørgensen syntes, at manden blev lidt for nidkær i gerningen, åbnede hun døren til skolestuen, så faldt han lidt til ro.

Lærer Jørgensen var, selvfølgelig siger man næsten om en førstelærer, også kirkesanger, og han og hans kone tog i høj grad del i det offentlige liv i Lyngs, de var bl.a. drivkraften bag den lokale søndagsskole, og det var på hans initiativ, der blev oprettet en sognebogsamling, som fik til huse i Lyngs skole.

Lærer Jørgensen måtte gå af på grund af dårlig helbred i 1933 og døde allerede året efter.

Som ny førstelærer blev ansat lærer Gade.

I de sidste måneder af besættelsen oprettede tyskerne feltlazaret i Lyngs skole.

I 1956 besluttede sognerådet at bygge en ny skole i Lyngs, den blev placeret i Jestrupvej 8, den skulle tage nogle af eleverne fra Barslev skole, som blev nedlagt ved samme lejlighed.

Den nye skole rummede både gymnastiksal, sløjdlokale og skolekøkken. Hidtil var de ældste elever fra Lyngs blevet kørt til Hvidbjerg, for at blive undervist i sløjd og husgerning.

Jestrup skole blev indviet den 5. september 1956, med hel ny lærerstab, med Ansgar Simmelsgaard om førstelærer. Simmelsgaard virkede indtil 1973, da han pludselig døde. Og blev efterfulgt af Grethe Lyngs Mikkelsen, som var skolens leder, til skolen blev nedlagt i 1995, og blev senere til Lyngs Idrætsefterskole.

Hvidbjerg sogn.

I Hvidbjerg sogn har der op gennem tiderne været en del skoler. Den første, vi kender lidt til, lå umiddelbart syd for kirken. Det var ifølge Børge Noers "Beretning om degnene i Hvidbjerg sogn" (årsskriftet 2020) et lille hus, som tidligere var brugt af de befalingsmænd, der stod for soldaternes eksercits om søndagen på kirkepladsen. Den blev i slutning af 1700 tallet indrettet til skolehus, men brændte i 1832, og der opstod en strid om, hvor den skulle opføres. Det var længe før banen kom til, derfor var der ikke mange huse i Hvidbjerg. Resultatet blev en placering i Nr. Hvidbjerg, Grøndalvej 12, vel en vurdering, at det var mest praktisk i forhold til skoledistriktet.

Skolen i Nr. Hvidbjerg brændte også, og blev genopført i 1863. Fra 1860 var Poul Hoelgaard lærer ved skolen til sin død i 1893. Herefter kom P. K. Jensen. Det er ham der har lagt navn og kapital til P. K. Jensens legat. I år 1900 blev skolen udvidet og der blev ansat en lærer mere. Efter P. K. Jensens afgang i 1933, blev lærer Holm førstelærer og var det til skolen blev nedlagt 1. maj 1940. Lærer Holm flyttede med til den nye Hvidbjerg Centralskole, sammen med 40 elever.

Smerup skole oprettedes ca. 1872 i Fattiggården, Kappelvej 16. Der boede mange familier på Fattiggården, og de havde tit mange børn. Distriktet omfattede foruden Smerup, den nordlige del af Barslev. Den første lærer vi hører om er C. Tilly. Hans løn var 400,- årligt + kost og logi.

Selv om børnene fra Fattiggården tidligt kom ud at tjene, var elevtallet stigende og i 1899 da det var på 77, besluttede sognerådet at bygge ny skole. (Kappelvej 14).

I 1893 blev M. Riis lærer ved skolen. Han skal have været en markant personlighed, en ivrig venstremand. I 1900 flyttede han med over i den nybyggede skole, hvor der fra 1902 også var aftenskoleundervisning. Efter Lærer Riis's død i 1929 ansattes lærer C. C. Madsen, som var lærer i Smerup til skolen blev nedlagt i 1940, og lærer Madsen flyttede med til centralskolen, sammen med 7 elever – 2 blev flyttet til Lyngs skole.

Ifølge Niels Vienfeld Lunds optegnelser om Barslev, ved vi, at der har ligget en skole i Barslev, på A. C. Hoppesvej 14-15, i hvert fald fra før 1763, og til den blev nedlagt i 1956.

I 1873 opførtes en ny skolestue med lærerbolig til Lærer Hansen, der var lærer ved skolen fra 1865 – 1906.

I 1900 blev skolen udvidet og der blev bygget en lærerbolig mere. I forbindelse med udvidelsen oprettedes en andenlærerstilling ved skolen, som i 1903 blev overtaget af den navnkundige lærer A. C. Hoppe. Da lærer Hansen tre år senere holdt op, overtog lærer Hoppe førstelærerstillingen.

Otte år senere i 1908 byggedes en fritliggende gymnastiksal. Mon ikke det har været Thyholms første gymnastiksal? Der har sikkert været et lokalt ønske om en gymnastiksal, for skoledistriktets indbyggere indsamlede 1600. kr. til formålet.

Lærer Hoppe var meget boginteressert, og oprettede en stor bogsamling på Barslev skole. Hans valgsprog lød: *"Stå altid fast, men stå aldrig stille"*.

I 1924 begyndte han sammen med en kollega fra Nr. Nissum, at udgive julebøger, med en kristen grundtone. Redaktion, lager og ekspedition af op mod 50.000 eksemplarer, foregik i skolen og den private spisestue. Bogen "Mod jul" var nok mest rettet mod store børn, men senere blev den suppleret med en bog for mindre børn "Julelys" og en for voksne "Juletoner".

Lærer Hoppe var en god fortæller, og han skriver i nogle erindringsglimt: (jeg citerer) "En dag havde jeg fortalt en bibelhistorisk fortælling, og jeg syntes selv, at det var jeg ikke kommet så galt fra. En lille dreng havde imidlertid i nogen tid siddet med en

oprakt finger. "Nå, Egon hvad vil du sige?" Svaret lød: "Wo sow haa fot ølle gri`s". Og straks var der en anden, der med forknyt stemme sagde: "Wo sow fæk æ ant end tow, aa den jæn dø`" Der fik min selvtillid en dukkert. (citat slut)

A. C. Hoppe ledede gennem mange år *Barslev sangkor*, og nåede at fejre 40 års jubilæum sammen med sangkoret.

Han var et stort aktiv for egnen, og det er helt på sin plads, at han har fået en vej opkaldt efter sig.

Lærer Hoppe var ansat til 1946. Han blev afløst af lærer Billeskov, som var førstelærer til Barslev skole blev nedlagt i 1956, og børnene blev delt mellem den nybyggede Jestrup skole og Hvidbjerg skole. Lærer Billeskov fulgte med til centralskolen i Hvidbjerg.

Helligkilde skoledistrikt omfattede Helligkilde, den sydligste del af Hvidbjerg og Semb.

I 1837 byggedes en skole i Egebjerg i nærheden af hvor Egebjerg maskinstation i dag ligger, mellem Ydesvej og Hellerødvej. I 1868 skolen flyttet til Helligkilde, Munkevej 10.

I 1879 blev lærer Jakob Thorup ansat ved skolen. Det fortælles, at han var en meget streng lærer, og det kunne hænde, at hvis en dreng skulle have klø, skulle han selv ud at finde en kæp til formålet. En del forældre mente da også, at lærerens "indlæringsmetoder", var for hårdhændede. Bl.a. derfor gik i 1901 ikke mindre end 44 elever fra helligkilde skoledistrikt i privatskole.

Der var nemlig i slutningen af 1800-tallet opstået op til flere privatskoler, for efter at jernbanen var kommet til Hvidbjerg i 1882, og byen dermed var blevet stationsby, steg befolkningstallet og det betød, at der opstod et krav om skolefaciliteter i selve byen, da børnene ellers skulle gå til Nr. Hvidbjerg eller Helligkilde.

Da sognerådet ikke havde nogen forståelse for dette krav, oprettede en kreds af borgere i 1900 en privatskole, hvor der ansattes to lærere. (Helligkildevej, Frederiksgade, Vinkelvej).

Hvidbjerg.

Men i 1907 vedtog sognerådet at bygge en skole i Hvidbjerg. Det kunne tænkes amtet havde skubbet lidt på. Men man ikke enige om placeringen. Man havde først købt en grund, hvor den vestlige del af kirkegården ligger. Nogen havde måske ment den skulle placeres i nærheden af kirken, det var jo der det oprindelige Hvidbjerg lå, hvorimod andre ville have den placeret i nærheden af banen, det var der byen udviklede sig. Resultatet blev placering på Helligkildevej (Kastaniegården).

Den første leder af den nye skole var lærer Obbekjær, han døde i 1921, og blev efterfulgt af lærer Grusgaard.

Lærer Grusgaard var leder af skolen, til den blev nedlagt i 1940, da den nye centralskole blev bygget, og det var helt naturligt, at lærer Grusgaard blev leder af den nye centralskole.

Lærer Grusgaard var meget vellidt. En af hans gamle elever, Valdemar Anderson, siger: "Hvem kan glemme lærer Grusgaards morgenandagter. Hver gang jeg hører *"Nu vågner alle Guds fugle små"* ser jeg ham for mig med violinen.

Lærer Grusgaard, som også var organist ved Hvidbjerg kirke, var en meget aktiv og dygtig lærer, som gjorde en stor indsats, ikke blot i skolen, men også for Hvidbjerg by.

Samtidig med oprettelse af en skole i stationsbyen i 1907, blev Helligkilde skole nedlagt. I stedet blev der bygget to forskoler, en i Egebjerg (Ydesvej 2) og en i Floulev (Stokhøjvej 2). Der var en gruppe borgere, som mente, at der også var behov for en forskole i Hvidbjerg, så de oprettede en privat forskole, som fungerede indtil 1934, hvor kommunen opførte en forskole i Østergade (Kredshuset). Her gik børnene to år, og blev undervist af frk. Larsen, inden de kom i stationsbyskolen. Samtidig med oprettelse af en forskole i Hvidbjerg blev forskolen i Floulev nedlagt. Egebjerg forskole blev nedlagt allerede i 1920.

Hvidbjerg Centralskole.

I takt med udviklingen af Hvidbjerg by, steg elevtallet, og med nye skolelove indførtes nye undervisningsfag, og derfor fandt sognerådet, at de gamle skoler blev for små og utidssvarende, og besluttede derfor at bygge Hvidbjerg Centralskole, og

der samle børnene fra Smerup skole, Nr. Hvidbjerg skole og stationsbyskolen og forskolen i Østergade.

Sognerådet købte en grund af Realskolen, hvorpå man byggede skolen.

Og som noget helt nyt – kun een årgang i hver klasse.

Det var et nybrud i sognets skolevæsen. Det var Centralisering, nedlæggelse af 4 små skoler, sikkert ikke gået stille af, hvilket også fremgik af sognerådsformandens tale ved indvielsen.

Lærerne fra de 4 nedlagte skoler blev lærere ved centralskolen: Fra stationsbyskolen Lærer Grusgaard, som blev førstelærer, og lærer Vestergaard, fra Nr. Hvidbjerg skole lærer Holm, fra Smerup skole lærer Madsen og fra forskolen frk. Larsen.

Det var de 5 lærere som var ved skolen, da jeg startede i første klasse den 1. april 1950.

Skolen blev indviet 17. juni 1940, med 153 elever.

Forud for indvielsen den 17. juni 1940 skrev Thisted Amts Tidende en stor opsat artikel:

Den nye centralskole i Hvidbjerg.

En af amtets bedst indrettede og mest moderne skolebygninger foran indvielse.

Den er ikke alene en pryde for øjet, men også ved sin praktiske og hensigtsmæssige indretning, giver den et helhedsindtryk, som tjener arkitekten til ære. Og så var der en rosende og detaljeret beskrivelse af skolens indretning, gulvbelægning, vægfarve ja hvor mange cykler der var plads til i cykelskuret, og ellers en beskrivelse af skolerne som blev nedlagt.

Dagen efter indvielsen skrev samme avis: **Hvidbjerg Centralskoles indvielse.**

En smuk og festlig højtidelighed med mange lovord om det nye, moderne skolekompleks. Den nye centralskole i Hvidbjerg indviedes i går eftermiddag. Thyholm modtog de indbudte gæster i sin fagreste lysegrønne sommerpragt, og der var almindelig enighed om, at skolen falder godt ind i den tiltalende naturramme. Med sine røde, venlige fløje står skolen som et smukt og imponerende monument for, hvad Hvidbjerg-Lyngs Kommune – ganske vist med betydelige ofre – har kunnet

nå på skolens område. I modsætning til så mange andre moderne skolekomplekser virker den nye centralskole som sand og naturlig dansk bygningskunst, og gæsterne delte ganske beboernes egen glæde over den smukke skole.

Blandt de indbudte gæster var Amtsskoledirektionen med Amtmand Egedorf i spidsen, Amtsskolekonsulenten, Amtsprovsten, skolekommissionen, arkitekt, kommunens lærere og samtlige håndværkere.

Pastor Hermansen indledte højtiden med en kort andagt, hvorunder han udtalte håbet om, at den unge slægt, der skal undervises i den nye skole, må blive præget af gudsfrygt.

Sognerådsformanden Poul Poulsen bød gæsterne velkommen, og sagde bl. a.: *Det er med en mørk baggrund, vi er samlet til denne indvielse.* (2mdr. efter besættelsen)

Endvidere sagde han: *Om det er den rette ordning, vi har truffet, kan der være delte meninger, men en hvilken som helst anden ordning ville også være kostbar, og jeg tror, at der nu bliver ro om skolesagen her i distriktet. I Lyngs og Barslevs skoledistrikter vil, når tiden bliver dertil, ordningen også blive gennemført efter lovens krav.* (1956 Jestrup).

Derefter holdt Amtmand Egedorf indvielsestalen, hvorefter der var indbudt til kaffe på Hvidbjerg Kro. Her var der tale af de inviterede notabiliteter. Den sidste taler var realskolebestyrer Frede Hansen. Han glædede sig over samarbejdet med skolens lærere, og glædede sig til naboskabet.

Sluttede med "Kongernes Konge" og "Mægtigste Kriste".

Etableringen af Hvidbjerg Centralskole har været en stor begivenhed, og man forstår godt frustrationen, da tyskerne ganske få år efter beslaglagde og skamferede den nye skole, og undervisningen måtte foregå i den gamle Stationsbyskole, Forskolen og Missionshuset.

Realskolen. (bl.a. fra Kaj Jensens "Brikker af en skoles historie")

1903 skoleloven skabte den såkaldte enhedsskole, forbindelse mellem folkeskolen og gymnasiet via mellemskolen.

I 1918 samledes "nogle mænd fra Mænd fra Hvidbjerg og Lyngs sogne" på Stenshøjgård, for at drøfte tanken om oprettelse af en realskole.

Den ydre anledning til mødet var en annonce i *Indre Missions Tidende*, hvor to unge seminarister efterlyste en forældrekreds, *der ville stå bag oprettelse af en realskole, der skulle drives på et afgjort kristeligt grundlag.*

Ved mødet på Stenshøjgård var der fuld enighed om, at der skulle arbejdes videre med sagen. En tungtvejende grund var, at hvis børn fra Thyholm skulle have en realeksamen, skulle de til Hurup, og dengang var det både besværligt, tidkrævende og en økonomisk belastning. Desuden havde initiativtagerne (det var fremsynede mænd) nok også en vision om den betydning, en sådan skole ville have for egnen, kulturelt og uddannelsesmæssigt, og ikke mindst, at egnens befolkning selv kunne få indflydelse på deres børns skoles ledelse.

Man vedtog på mødet at stille mod oprettelse af et aktieselskab, og begyndte straks at tegne aktiekapital. Det lykkedes på ret kort tid at tegne en aktiekapital på 35.000 kr.

Man besluttede at skolen skulle være en kostskole, og der foruden realskole også skulle være en eksamensfri efterskoleafdeling. Det med efterskolen blev nu ikke til ret meget, der kom nogle få elever hen mod slutningen af 20'erne, så det stoppede efter nogle få år.

På et møde i marts 1919 blev planerne – trods visse betænkeligheder – godkendt af bidragerne og der blev valgt en foreløbig bestyrelse bestående på syv:

Laurids Lauritsen (gårdejer, Stenshøjgård, formand)

Søren M. Sørensen (sognefoged, Jegindø)

Astrup (lærer, Søndbjerg skole)

Peder Ravn (uddeler, Uglev)

Niels Odgaard, (gårdejer, Stenumlund)

H. C. Jørgensen (lærer, Lyngs skole)

A. C. Hoppe, Lærer, Barslev skole) (god geografisk fordeling)

De var alle mænd med tilknytning til Indre Mission. - Det er i øvrigt værd at bemærke, at rigtig mange uddannelsesinstitutioner, gymnasier, seminarier,

højskoler, efterskoler og sociale institutioner er startet af folk med tilknytning til Indre Mission.

På samme møde i marts, satte bestyrelsen sig for, at skolen skulle starte allerede 1. september samme år. (Ikke så meget med høringer og VVM-redegørelse dengang) Man fik udarbejdet tegninger og overslag til realskolen hovedbygning.

Også i marts ansattes skolelærer Aksel Knudsen som skolens første bestyrer. De to unge seminarister med annoncen var da gledet ud af billedet.

Trods store anstrengelser lykkedes det ikke at få skolebygningen færdig til 1. september, men skolen startede som planlagt, man fik stillet KFUM og K's lokaler i det dengang nye missionshus til rådighed, så her startede det første hold elever.

Med en måneds forsinkelse kunne man så den 1. oktober holde indvielsesfest i den nye skolebygning. Indvielsestalen blev holdt af provst Paludan, han talte over ordet: *"Mit navn skal være der"*. Det ord blev senere skolens motto.

7. februar 1920 blev indkaldt til stiftende generalforsamling. Da var skolen allerede i gang. Her blev foruden aktieselskabets endelige oprettelse – vedtaget et sæt love for selskabet og valgt endelig bestyrelse. Skolen var nu endelig oprettet under navnet *"Hvidbjerg Real- og Efterskole A/S"*

Ved skolens start var der 40 elever, men skolen havde ikke fra starten eksamensret, så de to første år skulle afgangsholdene aflægge eksamen ved Århus Universitet.

En af betingelserne for at opnå eksamensret, var at man havde en gymnastiksal, derfor besluttede bestyrelsen i sommeren 1922 at lade en gymnastiksal opføre i løbet af efteråret.

De første kostelever måtte bo i lejede værelser ude i byen og spise på pensionat. Det var naturligvis uholdbart for en kostskole. Så i 1920-21 gik nogle af egnens borgere sammen i et interessentskab under navnet *"Hvidbjerg Realskoles Elevbygning"*, og opførte en bygning med elevværelser og lærerlejlighed (nu kulturhus), og lejede bygningen ud til realskolen.

Så i 1923, med gymnastiksalens opførelse, var realskolen fuldt udbygget og dermed fuldt tidssvarende, og havde nu eksamensret.

Elevtallet steg hurtigt til over 80.

Men træerne vokser som bekendt ikke ind i himlen. Allerede fra 1924 begyndte elevtallet at styrtdykke, et dyk som varede til langt ind i 30'ernes kriseår. To gange i den periode havde skolen kun 5 elever i afgangsklassen.

Denne periodes bestyrelsesprotokoller er beretningen om en stadig kamp for overlevelse. Et par gange forsøgte bestyrelsen at sælge skolen, første gang i 1924 til skolens bestyrer, men han var ikke særlig interesseret. Senere kom et tilbud fra lærer Hoppe, Barslev om overtagelse af skolen.

Bestyrelsen indkaldte til generalforsamling og anbefalede at man solgte skolen til lærer Hoppe. Men med en enkelt stemmes overvægt blev forslaget afvist. Aktionærerne mente ikke, at betingelserne var tilfredsstillende.

Men bestyrelsen ville ikke give op, de kæmpede videre, men forsøgte at udvide skolens aktiviteter, bl.a. forsøgte man at oprette et artiumkursus eller gymnasium i tilknytning til skolen, men det blev opgivet, efter man havde hørt ministeriets krav til et sådant.

At det har været en kamp at holde skolen i gang, ses også af, at der de første 15 år var 4 forskellige bestyrere på skolen. Først da man i 1938, som et sidste forsøg på at redde skolen, ansatte Frede Hansen som bestyrer, begynder det at gå den rigtige vej, og tiden derefter er præget af stor fremgang i elevtal. Frede Hansen blev imidlertid i 1941 alvorlig syg og måtte sige op.

Bestyrelsen konstituerede en af skolens lærere siden 1934, I. P. Jensen som skolebestyrer. Allerede året efter køber I. P. Jensen skolen af aktieselskabet, og den 1. august 1942 slutter "Hvidbjerg Real- og Efterskole A/S"'s historie. (kun navnet slutter)

Skolen blev videreført i privateje under navnet "Hvidbjerg Kost- og Realskole". Skolen blev videreført i samme ånd og med samme holdninger som hidtil, og gennemgik op gennem 40'erne og 50'erne en stor udvikling. Sidst i 50'erne omdannedes den til en selvejende institution, men kørte videre med samme ledelse og samme lærerstab, til den i 1963 indgik i Hvidbjerg-Lyngs kommunale skolevæsen, som overbygning til centralskolen. I. P. Jensen blev ved sammenlægningen skoleinspektør ved centralskolen, og den hidtidige førstelærer ved centralskolen, lærer Holm, blev viceskoleinspektør.

Sønderbjerg skole blev nedlagt i 1970.

Jestrup skole blev nedlagt i 1995.

Odby skole blev nedlagt i 2004.

Jegindø skole blev nedlagt i 2004.

Dermed er vi fremme ved det vi har i dag: **Thyholm Skole.**

Vi har nu i løbet af en times tid, let og elegant, reduceret antallet af skoler fra ca. femten til én.

Der er ingen tvivl om at denne proces, i det virkelige liv, har givet anledning til mange frustrationer og højlydte protester og følelser.

- - Men vi er jo ganske godt tilfreds med resultatet.